
PRILOZI I GRAĐA

Naučna građa
DOI: 10.5937/reci2013153T
UDC:
373.2 Радојичић М.(093.3)
373.2:[37.017:17(497.1)"195/200"(093.3)

Svetlana E. Tomić*

Alfa BK Univerzitet

Fakultet za strane jezike

Beograd

**O ŽIVOTU I RADU MILOJKE RADOJIČIĆ (1921-2014),
ODLIKOVANOJ MODERNIZATORKI PREDŠKOLSKOG
VASPITANJA U SFRJ**

I deo

Poznanstvo

Početkom jeseni 2013. upozнала sam Milojku Radojičić razgledajući izložbu dr Ljiljane Stankov u beogradskom Pedagoškom muzeju. Dok sam prelistavala jedan rad budućih vaspitača, neki glas iza mene, stručno, sažeto i slikovito, više iskreno diveći se nego imajući potrebu da nametne sopstven autoritet, objašnjavao je vrednost jednog eksponata i značaj pedagoga. Okrenula sam se i ugledala vremešnu ženu sa štapom u ruci, omanjeg, čvrstog, ne mnogo pogrbljenog rasta, srebrnosedo kose, sa licem koje je isijavalo sačuvanom lepotom, onom koja ne može da se zaboravi, i sa veoma živim, svetloplavim očima. Nešto kraljevsko plenilo je iz čitave njene pojave. Zamolila sam je da se predstavi. Kada je nakon imena dodala da je kao vaspitač odgajila mnogo dece, te

* tomic.svetlana@gmail.com

da je bila odlikovana, ono što je u tom trenu počelo da se odvija kao razgovor u izložbenom holu ubrzo se nastavilo kao zapisivanje i snimanje građe o Milojki Radojičić, u njenom stanu, preko puta Tašmajdana.

Tog prvog susreta, kako je razgovor odmicao, sve sam više razumela da pred sobom imam istovremeno istorijsku ličnost i istorijski paradoks koji nažalost često prati istaknute žene. Iako je Milojka Radojičić ostavila veliki trag u istoriji predškolskog vaspitanja SFRJ, nije bilo ni manjih radova o njoj, kamoli monografije. U prvim razgovorima, priznala mi je da se kaje što nije poslušala inostrane stručnjakinje kada su joj, pre mnogo decenija, napominjale da treba sama da piše o sebi. „Zašto niste?“, upitala sam. Sećam se da nije tiho odgovorila: „Mislila sam da će neko drugi to da uradi.“ „Ali, trebalo je da znamo nešto o Vama, Vašem radu, novim pristupima vaspitanju dece, velikim uspesima. Treba sada to da uradimo.“ „Ma koga to zanima da čita?!“, retorički je uzvratila Milojka, a suze koje su se u tom trenu pojavile svedočile su o nekom drugom pitanju. „Sada treba to da uradimo.“, ponovila sam.

„Ma koga to zanima da čita?!“

„Ma koga to zanima da čita?!“, ili neka slična rečenica, uopšte nije retko zabeležena reakcija neke istaknute žene tokom otpočinjanja procesa njenog samodokumentovanja u srpskoj kulturi. Kada je Stanka Đ. Glišićeva (1859-1942), rođena sestra čuvenog pisca Milovana Glišića, jedna od prvih profesionalnih učiteljica u Srbiji druge polovine 19.veka, inače odlikovana učiteljica i ugledna kulturna radnica, spremala svoje memoare za štampu, početkom tridesetih godina 20. veka, upisala je u uvodnu belešku jednu mešavinu užasnog straha i strepnje žene koja prvi put istupa sa tim žanrom u javnost.¹ Dramatičan ton dileme Stanke Glišić „pisati ili ne pisati memoare“ u biti reflektuje šekspirovsko pitanje „biti ili ne biti“: sadrži oštru

¹ Stanka Đ. Glišićeva, *Moje uspomene* (Beograd: SKZ, 1933).

polarizaciju između dokumentovanja i nedokumentovanja važnosti javnog delovanja neke žene.²

Strah Stanke Glišićeve bio je i strah od javne osude i omalovažavanja svega što je postigla. U južnoslovenskoj i srpskoj kulturi, žene su, tada i mnogo kasnije, poreknute – kao istorijski subjekti i kao subjekti istorije. Nije bilo drugačije ni tokom Drugog svetskog rata, kada se AFŽ snažno i samostalno razvijao, i kada su zabeležena „zastarjela mišljenja muškaraca, da žena ne treba i ne smije sudjelovati u javnom životu.“³ Često se uveravamo da je neka istaknuta žena iz prošlosti pokazala (svesno ili nesvesno) strah, otpor, zebnju prema ulasku u konstruisanu tradiciju kulture koja sadrži i vrednuje samo velikane, ali ne i velikanke. To iskustvo otpora primetila je nedavno i prof.dr Nadežda Mosusova, kada je, pomoću intervjua, štampala tekst o dokumentovanju važnosti Anike Radošević (1915-2004).⁴ Slične primere nelagodnosti nalazimo i u svetu. Na početku 20.veka, autobiografija slavne naučnice Marije Kiri nastala je takođe zbog nagovora i podsticaja neke druge žene, američke novinarkne „gopode Meloni“ (W.B. Meloney).⁵ Istorija uzima u obzir samo ono što je zapisano.

„Ma koga to zanima da čita?!“, ili neka slična rečenica, nije, kako se to može učiniti, reakcija pobune, niti zbuđenosti. To je svest o odsustvu istinskog, faktuelnog

² Detaljnije o memoarima srpskih žena iz prošlosti videti Svetlana Tomić “Rediscovering Serbian Women’s Memoirs: Gendered Comparison in a Historical Context”, Special Issue English Edition: Convention and Revolution, ed. by Monika Rudaš-Grodzka, Katarzyna Nadana-Sokołowska, Anna Nasiłowska, Karolina Krasuska, and Emilia Kolinko, *Teksty Drugie* 1(2020): 124-139. Opširnije o samodokumentiranoj prozi srpskih učiteljica videti: Svetlana Tomić, “Self-Narration of Serbian Female Teachers: From Isolated Village Women to the Metropolises’ Intellectuals”, *Serbian Studies*, vol.30, no.1-2 (2019): 135-162.

³ Lydia Sklevicky, *Žene i moć: Povijesna geneza jednog interesa*, uredile Andrea Feldman i Marijana Kardum (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2020), 84.

⁴ Nadežda Mosusova, „Konci vremena – Ani Radošević“, *Orchestra plus*, posebno izdanje (Beograd: 2001). Videti i Svetlana Tomić „Memoari“ u Svetlana Tomić, *Maga Magazinović: Sećanja, činjenice, interpretacije* (Beograd: Univerzitet Alfa BK, Fakultet za strane jezike, 2019), 37-66.

⁵ Maria Skłodowska-Curie, *Autobiographical Notes & Pierre Curie* (Warsaw: Polish Chemical Society: Maria Skłodowska-Curie Museum, 2017).

poštovanja nečijih postignuća. „Ma koga to zanima da čita?!“ odgovor je koji sadrži i osećanje gorčine, u vezi je sa tugom i patnjom. Ista osećanja naći ćemo i kod drugih značajnih žena. Na primer, Maga Magazinović (1882-1968), pionirka u mnogim poljima javnog delovanja i začetnica moderne igre u Srbiji, postala je zaboravljena i ignorisana. Njen muzički saradnik, Živojin Zdravković, naglasio je da je Maga Magazinović umrla „sa gorčinom u srcu“.⁶ Kada je Milojka Radojičić izgovorila tu istu gorčinu, imala je 92 godine i ni jedan savremen zapis ili noviji štampani dokaz o svom radu, uticajima i priznanjima. Ona je bila institucionalno zaboravljena, a to znači isto što i istorijski izbrisana, poništena ili nepriznata ličnost. Predlog koji ćete naći u ovim prilogima, da se vrtić u Beogradu nazove prema imenu Milojke Radojičić dolazi od nekadašnjeg deteta o kojem je Milojka brinula, današnje predavačice na Univerzitetu u Mekisku.

Suštinske osobine Milojkinog karaktera su posvećenost i odgovornost, ili upravo one reči koje je naglasila profesorka u beogradskoj Školi za vaspitače, Milena Lovrić: Milojka je „zdušno radila svoj posao kao niko drugi.“ Da li smo joj vratili moralni i intelektualni dug?

Počeci rada na prikupljanju naučne građe

Ne sećam se koliko smo dugo razgovarale na tom prvom, jesenjem susretu. Sećam se da je Milojka sve vreme stajala i da ni jednom nije tražila da sedne, a možda je osećala potrebu za predahom, na koju smo obe zaboravile, postavši neosetne za sve što se dešavalo okolo nas. Pamtim da smo se, tada i na svim ostalim susretima, veoma brzo i lako dogovarale o svemu. Predložila sam joj da otpočnemo redovne susrete pomoću kojih ćemo zajedno spremati knjigu o njoj, objedinjujući njene ideje i moje predloge. U svojoj arhivi stalno je nalazila stare priloge, ispostavilo se veoma brojne.

U narednim nedeljama, na kompjuteru sam kucala Milojkina sećanja, onako kako su joj u tom trenutku dolazila. Na samom početku ovog projekta, u zapisima Milojkinih sećanja pomagala je dr Ljiljana Stankov. U drugim navratima, snimala sam na diktafonu Milojkin govor i posle ga prekucavala. Postojao je i treći način rekonstrukcije njenog života i rada. Posle nekoliko nedelja, Milojka mi je pokazala svesku u koju je sama upisivala sećanja, u momentima kada je ruka nije bolela. Nekad sam zapisivala i naše telefonske razgovore, jer je bilo zimsko vreme virusa, nepovoljno

⁶ Živojin Zdravković, “Sećanje na Magu Magazinović”, *Teatron*, br. 94, proleće 1996, 125.

za susrete. Dodatni izvori počeli su da se sakupljaju pomoću drugih ljudi koji su radili sa Milojkom.

U jednom zapisu našeg telefonskog razgovora od 17. novembra 2013. požalila mi se da se ne oseća dobro. „Možda sve lekove pijem uzalud. Vi mi dajete snage jer sam mislila: Bože, zar sve ovo ode u zaborav? Ja sam jedina ostavila Pedagoškom muzeju materijal od oslobođenja Beograda 1944. do danas iz predškolskog vremena. Svaka moja igračka je imala vreću sa brojem, i didaktičko sredstvo kao inventar. Sve je uništeno. Ja sam nalazila nešto od toga. Na međunarodnoj izložbi je bio moj šareni pesak. A ja sam mislila da će to ostati trajno. Ja sam jedina u SFRJ ostavila Letopis, jer sam učila u Učiteljskoj školi kako se radi letopis. Prvi roditeljski savet u SFRJ je formiran u mom vrtiću. Ja sam shvatila značaj te institucije. To je bio jedan od oblika saradnje sa roditeljima.“ (...) „Ceo povezan list sam ostavila u 'Nadeždi Purić'. Neko je spremao magistarski rad, ali ništa nije nađeno. I moju biblioteku su rasturili. Uzimao je ko je šta hteo. Ja sam sama otuđivala dokumenta o mom radu.“ (...) „Nisam znala da čuvam za sebe. Ko zna šta sa ja mislila?! (...)„Ja sam se borila protiv mita i korupcije. To počinje u predškolskom, jer deca vide kad roditelji nose kombinezone i čarape. Ja sam to zabranila. I to je ušlo u samoupravni akt. Ja sam to uspela. Šta sam ja odnela mojoj učiteljici u selo? Ništa. A šta sam dobila?!“ (...) „Išla sam u 3 noću da radim. Nisam se plašila. Nije bio kriminal kao danas.“

Milojka je pričala o svemu, i o tome kako je gledala emisiju „Slagalica“ na RTS-u: „Iz istorije ne znaju ništa. Nisu znali osnovne stvari. Spikerke se pozdravljaju sa 'Ćao'. Pa zar mi nemamo 'Doviđenja', 'Zbogom', 'Uzdrvalje'?“ Rekla mi je da se pre par godina prijavila *Fondaciji Novak Đoković* za predškolsko, ali je nikad nisu pozvali. „Neće. Gotovo je!“

Na svoju inicijativu, Milojka je jednog hladnog dana otišla u Pedagoški muzej i preuzela nekad poklonjenu dokumentaciju o sebi i svom radu. Bila je veoma razočarana i ljuta što su izgubljena neka njena važna dokumenta, od kojih su pojedina bila jedinstvena u celoj SFRJ. Sa sobom je ponela ostale izvore. Jednom prilikom, revnosno je birala i izdvajala fotografije iz svog albuma. Na medalje je bila zaboravila. „Neka ih tamo, u fioci.“ Posle nekoliko godina, ova scena mi se vratila u sećanje dok sam čitala memoare Mage Magazinović sa dodatnim tekstovima sećanja koje je sačuvala Magina prauka, o tome kako Maga nije mnogo hajala za medalje, a nije se

ni ljutila kada su se njeni unuci igrali sa njima.⁷ Šta tačno znači ovakav odnos prema najvećim državnim odlikovanjima? Za istraživače bi bilo korisno da ispituju evoluciju dodeljivanja javnog priznanja ženama i odnosa države prema nagrađenim pojedinkama, ali i pojedinki prema nagradama i državi. Jedan takav rad bi mogao da ima naslov: „Istaknute žene i medalje: od osvajanja slave do ćuškanja po fiokama, pa i odbijanja da se odlikovanja prime“. Jedna srpska učiteljica i kulturna radnica, na početku 20.veka odbila je kralja i njegovu odluku da joj dodeli orden, jer je to priznanje doživela kao uzaludno i besmisleno: došlo je u vreme kada joj orden ne treba i kada joj ne može nikako pomoći. U svom pismu ta učiteljica je naglasila potrebu pravovremenog priznanja nečijeg rada.

U zapisu našeg telefonskog razgovora od 19. novembra 2013. Milojka je pominjala svoju borbu za čuvanje imovine vrtića: „Da znate kako sam se ja borila da sačuvam imovinu svog vrtića!“ Njena sećanja su se uznemirila. (...) „E moja Svetlana, da sam Vas znala pre 50 godina, bilo bi mi lakše. Proviđenje Vas je poslalo. Dali ste mi osećaj vrednosti.“ (...) „Ja nisam imala ništa u životu. Snagom svog rada i znanja sam se borila u životu.“ (...) „Moja davna Učiteljska škola mogla se meriti sa današnjim fakultetom.“ (...) „Kod mene, u svakoj priredbi, sva deca učestvuju. Nema izdvajanja! Svi vaspitači i sva deca!“

I u svojoj 93.godini Milojka Radojičić je bila iskreno posvećena vaspitavanju dece. Ako bi u parku primetila da je neko dete bacilo papir na pločnik, zaustavila bi ga nežno i nekim zanimljivim načinom učinila bi da dete uvidi svoju grešku i nauči da treba da brine o svetu i sebi. Umela je da me nazove telefonom i ozareno kaže: „Zamislite, danas sam u Urgentnom centru srela jedno svoje dete.“, i potom bi ponosno ispričala priču o sadašnjoj lekarki. Za nju je istinski događaj bio ponovni susret sa njenom nekadašnjom decom, ali ne i sopstvena, opasno pogoršana zdravstvena situacija.

Iz njenih priča mogli ste da se uverite da ona nije samo vaspitavala decu u vrtićima, nego i njihove roditelje. Deca bi najpre od nje naučila da se ne pljuje na pod, nego u slivnik ili u maramicu, ili da odrasli ne smeju pušiti u liftu, a ubrzo su zatim svojim očevima prenosila iste lekcije podsećanja. U posleratne vrtiće Milojka Radojičić je unela lepo ponašanje, ali i porcelan, učeći decu odmalena da koriste escajg. I ne samo to. Htela je da deca odrana nauče da peglaju i koriste veš-mašinu, kao i da znaju rad u

⁷ Naravno da i oni dolaze nepravovremeno, ponovo uz napor drugih žena. Videti Mirjana Popović, „Magine navike i svakodnevni život“ u Maga Magazinović *Moj život*, priredila Jelena Šantić (Beograd: Clio, 2000), 399-400.

kuhinji. Vešto je umela da izađe na kraj sa onim roditeljima koji su smatrali da su to samo „ženska posla“. Verovala je da deca sve mogu da nauče ako im pokažete.

Stvarala je vrtićku biblioteku, kulturu ranog čitanja i ranog odlaska u pozorište i muzeje. Organizovala je gostovanje pisaca u vrtiću. Negde imam zapis o tome koliko je bila ljuta na dečjeg pesnika Ljubivoja Ršumovića što nije recitovao pred decom kako treba kada je organizovala novogodišnju proslavu u vrtiću i krojila odelo za Deda Mraza. Sećam se da je nedugo posle izložbe u oktobru 2013.godine, došla i na promociju jedne knjige, želeći da aktivno prati kulturne događaje u Beogradu. Redovno je čitala štampu i sa oštrom žarom komentarisala političke promene. Diskutovala je rado i o knjigama kojih je uvek bilo na stolu, u njenoj dnevnoj sobi, ali i na njenom noćnom ormariću.

Krajem 20.veka (najverovatnije, sedamdesetih godina) Milojka se borila da ostvari jedan poseban projekat: htela je da prostor iza hotela „Moskva“ na Terazijama bude izgrađen kao bečki Šenbrun, sa divnim parkom i posvećenim vaspitačicama koje bi brinule o deci dok njihovi roditelji, bake i deke, obavljaju kupovinu, ili plaćaju račune u pošti. Ako sam dobro upamtila Milojkine reči, taj projekat je bio zvanično odobren, ali je ostao nerealizovan. U zapisanom telefonskom razgovoru stoji da je za ovaj projekat plaćeno Gradskom zelenilu ondašnjih 60 miliona dinara.

Kreativnost koju je iz detinjstva nosila u sebi prenosila je i u rad sa decom. U njenom stanu bilo je umetničkih dela dece, ali i onih koje je sama napravila. I u proleće 2014.godine, ona je neprekidno nešto stvarala. Zнала je da skine svoje zavese i napravi od njih neki ukras.

Bila je razočarana stanjem vrtića danas. Godinama je pisala predsednicima opština, dobrovoljno nudila svoju stručnu pomoć, ali nije dobijala pozitivne odgovore.

Kako je knjiga bila zamišljena?

Knjiga o Milojki Radojičić trebalo je da sadrži:

1. uvodni tekst o njenom značaju (koji bi pisao neko od uvažениh pedagoga)
2. njene memoare
3. niz tekstova sećanja na Milojku od strane uglednih domaćih i inostranih stručnjaka i stručnjkinja, njenih saradnika, roditelja i dece koji su je poznavali.
4. izbor tekstova i fotografija iz periodike o Milojki i njenom radu sa decom

5. njene akademske i stručne radove: diplomski rad „Predškolsko vaspitanje u dokumentima SFRJ“ sa izborom priloga; izbor snimljenih strana *Upisnice* i *Letopisa* vrtića, kao i druge stručne tekstove (objavljene, ali i one u rukopisu)

6. prekucane tekstove predloga Milojke Radojičić za Dositejevu nagradu i odluke o dodeljivanju te nagrade

7. ilustrativni materijal (fotografije i snimke povelja, plakat, priznanja, pozivnica...)

8. bibliografiju.

Šta je uspeo da se objavi?

U leto 2014. godine, Milojkina smrt je nakratko poremetila ideju o objavljivanju građe o njenom životu i radu. Tokom raspusta, na putovanju, prekucavala sam njen diplomski rad sa čvrstom namerom da dragocena naučna građa u celini bude dostupna širem čitalaštvu i stručnoj javnosti. Kada sam se iz inostranstva vratila u Beograd, zatekla me je strašna vest.

Na mom kompjuteru je ostalo mnogo nesređenih tekstova, a različite obaveze trebalo je uskladiti sa željama. Odlučila sam da najpre radim na pripremi njenog stručnog rada za štampu. Uz kratku biografiju i dve Milojkine fotografije, pod originalnim naslovom „Predškolsko vaspitanje u dokumentima SFRJ“ njen diplomski rad štampala sam u časopisu *Reči*. br. 1 (2015): 231-279. Pošto je časopis dostupan na internetu, može ga čitati ko god poželi. Veoma nam je drago što su, posle publikovanja, taj tekst koristili drugi istraživači.⁸ Milojka Radojičić bi bila sretna da je mogla da ugleda svoje ime i svoj prvi stručni rad objavljen u novije vreme.

⁸ Videti npr. Diana Stupar, “Prenošenje kulturnih kodova u/kroz prostor predškolskih ustanova”, XII МЕЂУНАРОДНА НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА САВРЕМЕНА ТЕОРИЈА И ПРАКСА У ГРАДИТЕЉСТВУ/12th INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE ON CONTEMPORARY THEORY AND PRACTICE IN CONSTRUCTION, ЗБОРНИК РАДОВА/BOOK OF PROCEEDINGS, Бања Лука, 7-8. Децембар 2016, uredila dr Biljana Antunović (Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci, Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet, 2016), 173-180. Videti i Diana Stupar, Arhitektonički komfor u predškolskim ustanovama (Neobjavljena doktorska disertacija), Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2017.

Šta se sada objavljuje?

1. „Radojičići u Staparima od druge polovine XVIII veka doseljeni iz Rovaca kod Nikšića i Gostinici“. Reč je o mom prepisu teksta o rodoslovu Radojičića koji je Milojka napisala rukom, posle dobijanja pisma od Danila Stanojevića. Prepis je urađen bez priređivačkih intervencija.

2. „Sećanja na Milojku Radojičić“. Ovo poglavlje sadrži sedam kazivanja stručnjaka, saradnica i nekadašnje dece o Milojki Radojičić. Neke od tih tekstova sam prekucala prema originalnim potpisanim pismima koja su Milojki poslata u proleće 2014.godine i ovde su dati bez priređivačkih intervencija. Druga sećanja sam prikupila u jesen 2020. Početkom 2014.godine ljudi su se vrlo rado odazivali pozivu da pošalju zapisana sećanja, pisma ili svedočanstva. Ispostavilo se da su današnji potpisnici sećanja, Gavro i Milena Milošević, bili deca Nade Milošević, tj. jedne od majki koja je 1975.godine potpisala predlog da Milojka Radojičić dobije „Dositejevu nagradu“.

2.a. prof.dr Ivan Ivić (istaknut psiholog i profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu) „Milojka –Neponovljiva“

2.b. Andrija Merenik (načelnik Odeljenja za društvene delatnosti Skupštine opštine Stari grad; predsednik Izvršnog saveta) „Kazivanje o Milojki Radojičić“

2. c. Svedočanstvo Milene Lovrić (profesorka Škole za vaspitače u Beogradu)

2.d. Nada Parezanović (pedagoškinja Predškolske ustanove "Vračar", Beograd)

„Vaspitač u svakoj prilici“

2.e. Radomir Radošević „Naša čuvena teta Milojka“

2.f.Milena Milošević (profesorka umetnosti „Univerziteta Meksika“ u Verakruzu, Meksiko) „Sećanja na Milojku Radojičić“

2.g.Gavro Milošević

3. „Sećanja i komentari Milojke Radojičić.“ Tekst je nastao prema snimku njenog govora sa diktafona, u rano proleće 2014. godine. Milojka je tada komentarisala novinske članke o svom radu. Članke smo pregledale kod nje u stanu. Ovaj prekucan tekst nažalost nije autorizovan. Prenesen je bez priređivačkih intervencija.

4. Dva članka iz Politike

4.a. “STOP! DECA IMAJU PREDNOST!”

4.b. N. (Nada) Dragović „KAKO SE UČI DRUGARSTVO I JOŠ PONEŠTO“. Na pomoći u otkrivanju punog imena novinarko i kontaktu srdačno zahvaljujem Anđelki Cvijić, nekadašnjoj *Politikinoj* urednici kulture.

5. Predlozi da se nagrada „Dositej Obradović“ za 1975. dodeli dečjem vrtiću „Terazije“

5.a. Pismo roditelja dečjeg vrtića „Terazije“ Odboru za dodelu Dositejeve nagrade

5.b. Pismo dr Spasenije Vladislavljević, rukovoditeljke *Instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora*, upućeno *Gradskom sekretarijatu za obrazovanje, nauku i kulturu*

5.c. Obrazloženje predloga drugih roditelja i institucija

6. Odluka žirija o dodeli nagrade „Dositej Obradović“ dečjem vrtiću „Terazije“

*

Najsrdahnije zahvaljujem svima koji su pomogli da se prikupe činjenice o Milojki Radojčić i potpunije sagleda slika o njenom životu i radu. Milojkina deca, i njeni saradnici, i danas su tu, oko nas, i negde dalje, u svetu, ali opet sa nama. U ranu zimu 2014. godine, kada mi Milojka pokazala vrtićku *Upisnicu*, shvatila sam da su neka njena deca moji bliski prijatelji. Kada je nakon Milojkine smrti štampan njen diplomski rad, koleginica sa posla, prof.dr Tijana Parezanović, prepoznala je osobu koja je profesionalno uticala na rad njene mame; u jesen 2020. pomogla je da prikupimo uspomene pedagoškinje Nade Parezanović. Sećanja Milojkinih saradnika i saradnica, kao i sećanja nekadašnje dece iz njenog vrtića jesu iz različitog vremena, ali svedoče o istom snažnom karakteru žene koja nas je učila da brinemo jedni o drugima, o svetu i sebi.

II deo

1.

Milojka Radojičić

RADOJIČIĆI U STAPARIMA OD DRUGE POLOVINE XVIII VEKA DOSELJENI IZ ROVACA KOD NIKŠIĆA I GOSTINICI

Stara postojbina ove familije je okolina Nikšića od Rovca odakle su sa brojnim srodnim familijama se doselili u učki kraj, najverovatnije u drugoj polovini XVIII veka.

Preci ove familije Radojičića su se jedno izvesno vreme zadržali u Bistrici kod Nove Varoši, odakle su se doselili u Stapare. (Prema izvoru dr Rade Poznanović, Gostinica, prošlost stanovništva –hronika sela Užice 1991. god).

Po predanju, u Stapare se doselilo Radojica sa dva sina. Jedan je ostao u Staparima, a drugi se naselio u Gostinicu.

Po starom Radojici uzeše prezime Radojičić. Treba napomenuti da brojna bratstva u Rovcima i u okolini Nikšića slave sv. evangelistu Luku – Lučindan- krsnu slavu Radojičića.

Nije poznato ime Radojičinog sina koji je ostao u Staparima. Po nejasnom pamćenju potomaka, izgleda da se zvao Lazar. Za sada je poznato da su unuci starog Radojice: Antonije, Nenad i Vukosav. Najstariji Antonije radno se odselio od braće, izgleda da nije imao dece (muške). Njegovi potomci po ženskoj liniji su Crepuljari u Staparima.

Nenad i Vukosav su učestvovali u borbama, u Prvom i Drugom srpskom ustanku. Nenad je od 1823-1835 bio kmet sela Stapari, a bio je i narodni poslanik iz Rujanske kapetanije na velikoj narodnoj skupštini u Kragujevcu, kada je zasedala od 1. do 20. februara 1834. godine.

Prema teferu (h)arača iz 1832/33, u kojem su potpisane samo muške glave u porodici u Staparima, nalazi se i jedno domaćinstvo Radojičića i to:

Redni broj 1: Nenad Radojičić, Vukosav brat mu, Boško – sinovac, Milivoje-sin(?), Lazo- sin, Milovan - unuk, Jovan – unuk, Ilija – unuk, Radovan – unuk.

Novak Živković, učki nemiri 1828-1830, Titovo Užice

Arhiv Srbije – Zbirka tefera 1816-1844 tefer (h)arački kapetanija Rujan iz 1832/33, inv.br. 608

Prema popisima stanovništva Srbije iz 1863. u Staparima ima pet domaćinstava Radojičića:

redni broj 14: Vaso Radojičić (njegova porodica)

redni broj 83: Jovan Radojičić (njegova porodica)

redni broj 86 : Pavle Radojičić (njegova porodica)

redni broj 88: Dimitrije Radojičić (njegova porodica)

redni broj 89: Obrad Radojičić (njegova porodica)

Napomena: Lazar, sin Nenad Radojičića, posle oca i rođaka Veselina bio je kmet Stapara, biran je za narodnog poslanika iz Rajanskog (Zlatiborskog) sreza na zasedanju Petrovdanske skupštine 1848.godine u Kragujevcu (u vreme vladavine kneza Aleksandra Karađorđevića, Ustavobranitelja).

Prema dosadašnjim saznanjima, Danilo Stanojević iz Zbojištice, 31311 Bela zemlja, sa nekim rezervama i nedoumicama rodoslov Radojičića po muškoj liniji izgleda po priloženom prikazu predlogom da se rodoslov Radojičića može uraditi skoro u potpunosti kada bi se pregledale sve knjige – protokoli venčanih-rođenih-umrljih Staparske crkve 1837-1945 koji se nalazi u Istorijskom arhivu Užicu.

Literatura:

dr Stevan Igrić *Stanovništvo Zlatibora 1863*, Čajetina 2002. U ovoj knjizi su podaci potomaka Radojičića. Ova knjiga može da se nađe u Narodnoj biblioteci Srbije.

Ove podatke poslao mi je Danilo Stanojević, Zbojištice, 31311 Bela zemlja.

2. SEĆANJA NA MILOJKU RADOJIČIĆ

2.a.

prof.dr Ivan Ivić

(istaknut psiholog i profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu)⁹

MILOJKA – NEPONOVLJIVA

Pored svoje osnovne profesije (dečje psihologije) 60-ih i 70-ih godina prošlog veka intenzivno sam se bavio i problemima predškolskog vaspitanja: teorijski, vršio sam istraživanja, pravio programe za predškolsko vaspitanje, praktično saradivao sa predškolskim ustanovama, uvodio nove programe (kao što su početni matematički pojmovi).

Uvođenjem samoupravljanja u predškolsko vaspitanje (čuveni SIZ-ovi) došlo je do procvata predškolskog vaspitanja u Jugoslaviji (postojala je razgranata saradnja između republika u toj oblasti).

U to vreme sam upoznao i Milojkę Radojičić. Kao predškolski radnik i kao direktor predškolske ustanove Milojka je izuzetan predstavnik tog perioda i tog procvata predškolskog vaspitanja i u sećanjima (koja mi polako blede) iskrsava mi njen tadašnji lik.

Milojka je bila u izvesnoj meri tradicionalni rukovodilac u najboljem smislu reči. Bila je stroga (kao da sam i ja sam malo imao izvesnu dozu straha pred njom). Ali taj obrazac rukovodioca uključuje - i to je kod Milojke bilo veoma zastupljeno - i svu ozbiljnost u obavljanju posla, svu posvećenost poslu, prihvatanje sopstvene odgovornosti i traženje odgovornosti od vaspitača.

Na toj liniji sećanja iskrsavaju mi i ovakvi detalji. Od Milojke sam prvi put čuo za rosfraj (ili tako nekako) pribor za jelo jer je Milojka insistirala da u dečjim ustanovama može da se koristi samo takav pribor.

O tome kako je Milojka bila jedna bogata ličnost ilustrovaću sećanjem na njen nastup na Kongresu OMEP-a u Bonu (Nemačka) 1971. godine. Na Kongresu je učestvovala brojna delegacija iz Jugoslavije. Učestvovali smo u raznim aktivnostima Kongresa a na kraju je bilo veče nacija. U imponantnoj koncertnoj Bethoven Halle

⁹ Predavao *Dečiju psihologiju*, nagrađivan naučnik, autor više značajnih studija i radova.

mnoge nacije su nastupale vrlo organizovano. Tako su Meksikanci izveli čitav nacionalni ansambl u nacionalnim nošnjama. Predstavnici Jugoslavije nisu pripremili ništa. Ali, odjednom je na scenu izašla Milojka: odnekud je našla neki fesić i sama, bez muzičke pratnje zapevala «Oj, Moravo...» i dobila najveći apaluz.

Čini mi se malo je takvih Milojki danas u predškolskom vaspitanju.

2.b.

Andrija Merenik

(načelnik Odeljenja za društvene delatnosti Skupštine opštine Stari grad; predsednik Izvršnog saveta)

KAZIVANJE O MILOJKI RADOJIČIĆ

Radeći i na poslovima društvenih delatnosti u Skupštini opštine Stari grad, kao načelnik odeljenja a potom i kao predsednik Izvršnog saveta (1969-1976), dakle pre 40 godina, upoznao sam veliki broj divnih i vrednih pregalaca, koji su radili u predškolskim ustanovama i školama.

U tim mojim oživelim sećanjima posebno mesto ima Milojka Radojičić, kao veliki borac i entuzijasta u brizi i vaspitanju naših najmlađih, kao upravnik (direktor) Dečje ustanove „Terazije“. Posle ove vremenske distance, ostalo mi je urezano u sećanje pitanje, kako je Milojka, uz samo njoj svojstveno umeće, napor i kreativnost i u nepovoljnim uslovima uspevala da napravi od ničega – nešto u stvaranju uslova za rad ustanove i kvalitetnu brigu i vaspitanje dece.

Primera radi, Milojka je ličnim angažovanjem, ne libeći se ni najtežih poslova, uspevala da se u ruiniranim i neodgovarajućim prostorijama, adaptacijom i opremanjem savremenom opremom stvore uslovi za ugodan boravak dece i rad ustanove.

Njene moralne, organizacione, radne i kreativne osobine i sposobnosti, uz zdušnu posvećenost deci i njihovim roditeljima, Dečja ustanova „Terazije“ bila je primer, ne samo izuzetnog profesionalnog Milojkinog pedagoškog rada, već i po tome što je unosila široko srce i ljubav u svoj posao, a pre svega prema deci koju je iskreno smatrala kao svojom. Nimalo nije slučajno da se generacije odraslih bivših predškolaca rado seća njihove „mame“ Milojke i izražavaju joj zahvalnost i poštovanje.

Beograd, 16. aprila 2014.

2. c.

Svedočanstvo Milene Lovrić

(profesorka Škole za vaspitače u Beogradu)

Ova beleška nastala je tokom susreta i kratkog razgovora sa Milenom Lovrić 5. aprila 2014. godine, u njenom stanu.

Milena Lovrić (rođena Radovanović, u Čačku 1925) bila je profesorka u beogradskoj Školi za vaspitače, gde je predavala Psihologiju, Pedagogiju, Predškolsko vaspitanje i Metodiku rada. Bio je običaj škole da učenice šalje u vrtiće, na petnaestodnevnu praksu. Milojka Radojičić je tada bila direktorka vrtića u Krunskoj ulici. O saradnji sa Milojkom naglasila je da je Milojka „zdušno radila svoj posao kao niko drugi“, i da su učenice „jedino tamo o svemu učile“. Napomenula je da nisu svi direktori vrtića dozvoljavali praktičan rad učenicama.

2.d.

Nada Parezanović

(pedagoškinja Predškolske ustanove "Vračar", Beograd)

VASPITAČ U SVAKOJ PRILICI

Prepun autobus beogradske Laste, na relaciji Lazarevac-Beograd, davne 1981. godine. Kondukter sedi, puši i baca opuške na pod autobusa. Jedna žena ga dodiruje po ramenu i kaže: "Momak, to nije lepo, ja sam vaspitač i smatram da to ne treba da radiš". Momak se okreće i vrlo neljubaznim glasom odgovara: "Kakav vaspitač, to zanimanje nije ni postojalo kad sam ja bio mali".

Bila je to Milojka Radojičić, vaspitač ne samo u vrtiću, već u svim situacijama, u autobusu, parku, na ulici... Uvek je skretala pažnju ljudima na neprimereno ponašanje bez obzira na to da li ih je poznavala ili ne.

Upoznala sam je na samom početku svog radnog veka (1981), kao mlad pedagog, u predškolskoj ustanovi „Rakila Kotarov Vuka“ u Lazarevcu, koja je prvi put zaposlila pedagoga. Meni je trebala podrška, a ona je bila savetnik za ustanovu u kojoj sam radila, a ujedno i moj mentor. Njena je uloga bila da kao vrsni vaspitač i pedagog

sa dugogodišnjim iskustvom u radu pomogne u razvijanju kvalitetne vaspitno-obrazovne prakse i rada sa decom predškolskog uzrasta. Nismo saradivale dugo, tek godinu dana, ali je Milojka Radojičić uprkos tome ostavila trag u mojoj profesionalnoj karijeri.

Bila je zahtevna i stroga s jedne strane, a u isto vreme puna razumevanja i spremna da pomogne. Sećam se situacije kada, dolazeći u naš vrtić, nosi sa sobom metlu kako bi vaspitačima dala ideju kako mogu da naprave lutku, odnosno kako mogu prikupljanjem raznih sredstava, uz podrazumevanu kreativnost, da izrađuju materijale za rad, pri čemu im je ona svesrdno pomagala. Nisu njene ideje uvek nailazile na razumevanje kod vaspitača, ali ona je uspevala da ih sprovede u delo zahvaljujući autoritetu koji joj niko nije mogao osporiti.

Pamtim je kao veoma stasitu i sređenu damu, koja je svojom pojavom odavala utisak osobe koja zna šta hoće, svesne svojih kvaliteta, kao i mogućnosti da pruži pomoć i podršku, pri čemu je očekivala i zahtevala da se njeni predlozi i ideje ispoštuju. U svakom slučaju imala je jasne stavove i izraženu individualnost, po čemu su je svi prepoznavali, tako da i danas posle toliko godina i novih savetnika koji su dolazili, sećanje na nju nije izbledelo.

Tada kad sam bila na početku ne samo radnog veka već i ozbiljnih životnih izazova, uvek je bila tu za mene, da nekada roditeljskim savetima pomogne u prevazilaženju određenih situacija. Nekako smo se prepoznale, ne samo poslovno, već i privatno. U periodu naše saradnje, ona je bila meni drag gost na svadbi, na kojoj je u jednom trenutku uzela u ruke mikrofona i pesmom uveseljavala goste, pokazavši i muzički talenat koji je posedovala.

Rado sam prihvatila ovaj poziv da evociram uspomene na jednog vaspitača-profesionalca, koji je na značajan način obeležio razvoj predškolskog vaspitanja i obrazovanja kod nas, ali ostavio i jednako značajan uticaj na moju profesionalnu praksu.

10.10.2020.

2.e.

Radomir Radošević

NAŠA ČUVENA TETA MILOJKA

Ovih dana punim 65 godina ali se i dalje sa zadovoljstvom prisećam mojih divnih dana provedenih u obdaništu „Nada Purić“ između 1952. i 1956.godine.

Kao i velika većina dece tog vremena svoje dane detinjstva smo uglavnom provodili prvo u jaslicama a posle 3.godine u obdaništu.

Ja sam bio jedno od mnoge dece koja su imala sreće da budu u obdaništu, koje je sa velikim elanom, ljubavlju i stručnošću vodila naša čuvena tetka Milojka.

Ona je za nas bila i majka i vaspitačica, ali posebno upravnica i njeno ime se izgovaralo sa velikim poštovanjem.

Nedavno sam se ponovo sreo sa upravnicom Milojkom, koja me je u svojoj 92.godini svojom, vrlo zreloom pričom podsetila na dane detinjstva.

I sada kada se vratim više decenija unazad prisećam se stvarno jednog divnog perioda, vremena koje je u velikoj meri imalo uticaj na moj, ali i pozitivan razvoj jedne generacije i odnos prema životu. Taj uticaj mi je pomogao da se na jedan pozitivan način ostvarim lično ali i u svojoj porodici a posebno prema svojoj deci.

Bili smo svakodnevno negovani, hranjeni i organizovani pod budnim okom upravnice Milojke. Sećam se da je bila vrlo stroga ali podarila nam je puno ljubavi, koju pamtim sve do današnjih dana.

U obdaništu sam boravio od 1952. pa sve do polaska u školu a to je bilo oko 5 godina.

Te 1952.godine sam sa jednom organizovanom grupom dece prvi put otišao na more.

Obdanište je bilo mesto gde sam ja dolazio sa velikim zadovoljstvom trčeći od kuće i to mi je u životu bio period koga se baš prisećam sa zadovoljstvom.

Verovatno je to bilo zbog same dece sa kojom sam se družio ali i zbog igračaka kojih je zahvaljujući upavnici Milojki bilo stvarno u to vreme puno. Sećam se posebno velikih drvenih kocki sa kojima sam pravio razne oblike kuća, dvoraca i slično a i danas me na te kocke podsećaju „lego“ kockice sa kojima se danas deca igraju.

Igračke su bile samo de naših dnevnih aktivnosti i to samo kada je napolju bilo kiše ili pak hladno. Ukoliko bi dan bio lep tada smo sve vreme provodili u divnom i

sređenom dvorištu uz kreativne igre koje su pod budnim okom teta Milojke smišljale naše vaspitačice (Melanija, Milena...)

Kada se umorimo od igranja u dvorištu ulazimo ponovo u naš „dvorac“, uz obavezno pranje ruku i pripremamo se za ručak. Taj deo nisam baš mnogo voleo jer nisam bio ješan, ali i zato što se posle ručka obaveno išlo na spavanje, koje nikako nisam mnogo voleo.

Uz svakodnevne igre i prelepog druženja upravnica, čija je kancelarija bila na vidnom mestu, mnogo je radila na našem društvenom životu. Naime, mnogo truda je uloženo u u pripremi priredbi sa raznoraznim povodima ali to su bile priredbe u kojima smo svi imali neke zapažene uloge. Iz svakog od nas izvučen je maksimum znanja i kreativnosti.

Stvarno je to bio period koji pamtim i za koji me vezuju uspomene.

Jedna velika ljubav nastala u tom vremenu ostala je sve do današnjih dana. Naime, kao što to biva kod dece, steknu se velike simpatije bilo da je u pitanju drug ili drugarica pa je tako isto bilo sa mnom. Naime, jedno poznanstvo još od jaslica ostalo je do danas.

Još u jaslicama sam „upoznao“ devojčicu po imenu Ivona sa kojom sam se potom intenzivno družio u obdaništu i sa njom ostao u kontaktu sve do današnjih dana.

Kada je želeo neko da nešto kaže o meni, nije mogao a da istovremeno ne pomene i moju sjajnu drugaricu Ivonu, jer je to bio znak prepoznavanja.

Sa Ivonom sam išao u osnovnu školu a potom nam se na kratko putevi razilaze da bismo po punoletstvu ponovo uspostavili kontakt i svako za sebe formirao porodicu i ta neobična ljubav eto traje do danas.

Ti dani iz obdaništa i prvi dani sa učiteljem u osnovnoj školi su oni dani koji po meni imaju uticaj na razvoj ličnosti ali i ceo život. Ponekad se zapitam a zašto se bar te vrednosti ne prenesu u ovo danas novo vreme, bez obzira što se vremenom mnogo toga menja, usavršava i prilagođava novim vremenima.

Beograd, 4. maja 2014.

2.f.

Milena Milošević

(profesorka umetnosti „Univerziteta Meksika“ u Verakruzu, Meksiko)

SEĆANJA NA MILOJKU RADOJIČIĆ

Moj brat i ja smo pripadali obdanišnoj generaciji 1973-1976 na Terazijama. Iz mnogih razloga se sećam tog doba kao najlepšeg. Da li zbog bezbrižnosti ili zbog legendarne upravnice i dobre vile koja je u to vreme vodila prostor gde sam sticala prva prijateljstva, ne znam. Teta Milojka (kako smo je zvali) se iskreno brinula ne samo za nas mališane od 4-5 godina i za naše prilagođavanje novom ambijentu u obdaništu nego i za naše roditelje i njihove odnose. Kad god je dolazila neka nova devojčica ili dečak predstavljala ga je svakom od nas. Prilazila je svakom od nas kao prijatelju i brinula se uvek da podrži i pomogne. Nije postojalo radno vreme za nju. Takva humanost i odanost se danas viđaju samo u stripovima o herojima.

Bilo nas je mnogo dece u svakoj grupi. Fascinantna stvar je njena memorija: prolazile su godine i ona je nastavljala da održava kontakt sa svakim od nas kao da nam je neka velika baka. Dolazila nam je u posetu i raspitivala se za sve.

Nažalost ne znam da li je ona živela sama ili je imala samo nas, njene mnogobrojne usvojene unuke. Volela bih da znam da nije umrla zaboravljena. Obdanište gde je radila bi trebalo da nosi njeno ime.

Meksiko, 30. septembra 2020.

2.g.

Gavro Milošević

Bila je stroga, ali da nije bio nje, neki od nas bi bili pojedeni od strane vukova. Jednom je naredila na Divčibarama da se skupimo i upalimo baterijske lampe jer je neko dete prijavilo vuka.

Beograd, 30. septembra 2020.

3. SEĆANJA I KOMENTARI MILOJKE RADOJIČIĆ

- Naslov članka je „Kako se uči drugarstvo i još ponešto“, izašao je u *Politici* februara 1976.¹⁰

„Obično sam radila administraciju kad svi odu. Pošto nisam imala svoje kancelarije, nisam imala ni sekretara, ni pedagoga, ni psihologa, ni administrativnog službenika, samo knjigovođu, koja je to jako dobro radila. Kod nje su dolazile kolege, knjigovođe iz vrtića Beograda da vide kako to ona vodi. Jednog dana ostala sam ja sa devojčicom, zvala se, naći ću njeno ime u *Upisnici*. Majka joj je radila, novinar je bila u IMT-u, u fabrici traktora na Novom Beogradu. I majke nema, nema, nema, nema, već prođe šest sati. Otišla sam u „Atinu“, dala sam joj da večera, i ona je tu sedela, sa mnom, igrala se, nije pravila nikakve probleme, čak nije ni pitala što nema mame, jer bila je uz mene, osećala je sigurnost. I u jednom trenutku, majka je došla tek u devet sati uveče. Ja sam pokušala da je pronađem, ali tad nije bilo ovih mobilnih telefona, samo fiksnih. Kod kuće nema, a nisam imala broj od fabrike. I majka je došla. Zora se majka zvala. A imala sam već ranije jedan susret sa njom, u domu „Petra Drapšina“, kad je radila u Komitetu za socijalno staranje. Kad je stigla, počela je da se izvinjava: „Jao, Milojka, izvinite.“ „Pa što se izvinjavate? Hvala Bogu da ste živi i zdravi. Ja bih je vodila kući da znate. Ja sam bila odlučila da je odvedem kući.“ To je bio jedan slučaj. Ja sam bila, čini mi se, ulivala veliku sigurnost i roditeljima i deci. Devojčica se zabavljala tu sa mnom. Sem toga, u garderobi kod mene, u vrtiću, ja sam napravila na radijatoru zaštitu, da se dete, kad potrči, ne udari, kao čipka je bio ukras. I tu su bile police. I na tim policama su bile igračke, naše, koje mi kupimo. I kad dođe dete prvi put sa majkom, dobije jedan pismen zahtev, kad je primljeno. Onda bi deca uzimala te igračke, i nosila ih kući. Moji saradnici su smatrali da to ne treba. Postavila sam pitanje: „A zašto mislite da to ne treba?“ „Pa znate, mi smo dali za to pare.“ „Pa sve će se to vratiti. A drugo, možda će ta igračka pomoći tom detetu kao prva spona između porodice i nas, jer je veoma ozbiljan problem adaptacija dece. O tome niko do sada nije ništa napisao, niko nije radio ni na fakultetu, niti smo mi kroz svoje organizacije stručne, koja smo imali, kroz veća. Ta igračka je prva spona deteta sa vrtićem. I ne treba da vrati. Ja se ne sećam da li su vraćali te igračke, uopšte nije bilo ni bitno.“

¹⁰ Videti prilog 4b.

- U listu *Politika* stoji naslov: „Stop, deca imaju prednost!“¹¹

„Pošto nismo imali obeležen prelaz između našeg vrtića, prekoputa je bio „Putnik“ (turistička agencija), tu smo prelazili kad idemo u Pionirski park. A kad smo išli u ovaj park kod Ruskog doma kulture, on je direktno išao iz donjeg dela vrtića. Imali smo dva vrtića: jedan sa ulice, jedan dole u rupi. U Zagrebu je bila organizovana izrada didaktičkih sredstava igračkaka koje su izrađivali stručnjaci i pedagozi i likovni umetnici, koje su imale svoj vaspitni značaj i ulogu. Ja sam veoma mnogo obraćala pažnju na sva sredstva kojima smo opremali vrtiće gde sam radila. U Zagrebu sam kupila uniformu za milicionera. Kapu, narukvice bele, beli kaiš i palicu za zasutavljanje automobila. I kad bi trebalo, pošto među decom ima i hrabrih, i dečaka koji su, neću stranu reč da akoristim „introvertni“, koji su zatvoreni, teško se izražavaju, čak i u igri nema agresivnosti kod njih, oni se povlače u igri. Takvu decu, pošto sam ja znala decu, jer sam ja zamenjivala vaspitača kad ne dođe, ne uzimam za dva-tri dana bolovanje, ili za nedelju dana vaspitača, jer je to isto tako ozbiljan problem. Mislim, da i ove promene koje su, ovo što se u školama događa, da pored učitelja radi i nastavnik za gimnastiku i likovnjak i muzičar, i psihologi i pedagog, pa peta, i šesta učiteljica, pa dobro su nama deca uopšte i ovakva kakva jesu! Šta znači to? Šest ličnosti vrši uticaj na taj mali, još nerazvijen organizam? I ja sam birala takvu decu za milicionera. Jedan od njih je, evo ga i Nebojša, koji je bio veoma sramežljiv, negde uvek je sedeo tamo iza drugih, i vidite ga, to ćemo da snimimo, kakav je to milicioner, kad on zaustavi, šta znači za tog dečaka kad ide prema njemu 20 ili ne znam koliko automobila i trolejbusa, i sva prevozna sredstva, i on ih sad zaustavlja. Tako se vraća samopouzdanje i vera u sebe i u svoje mogućnosti i u svoje sposobnosti.

Vrlo značajan faktor u vaspitanju dece baš ovog uzrasta, treba početi tad, kasno je kad je dete već pošlo u školu. Mislim, to je staro pravilo: predškolski uzrast je temelj budućeg čoveka. Odnos prema društvenoj svojini vidimo mi sad, u današnje vreme šta se to događa, sa tim sada rasprodajama. Uh, ne mogu sad da se setim... Sve je rastureno, sve je pokradeno. To je bila tad kao društvena svojina, državna, nije bilo privatne tad svojine. Sad je utvrđena, u ovom novom sadašnjem, društvenom sistemu, ali tad smo mi morali da razvijamo pravilan odnos bez obzira da li je to svojina moja ili mog prijatelja, jer ta sredstva koja sad koristi ovo dete, treba da koriste i drugi koji budu došli posle njega. Moram da Vam kažem da sam doživela i na Vračaru kad sam ostavila najbogatije opremljen vrtić, ne samo u Beogradu, ja mislim i u Jugoslaviji, biblioteka,

¹¹ Ovaj kratki tekst iz *Politike* štampan je zajedno sa fotografijom dečaka –milicionera (prim.priredivačice). Videti prilog 4.a.

didaktička sredstva, šareni pesak, to je bio didaktički materijal, svi oblici geometrijski su bili napravljeni. Išao je taj pesak šareni čak na međunarodnu izložbu u Pariz. Kad sam kasnije dolazila, sestra mi je stanovala u dvorištu, videla sam bačeno iz vrtića po dvorištu. Mogao je da nosi ko god je hteo. A u moje doba, to je bilo u sanduku. Bilo je od svakog oblika geometrijskog, kupa, kocka, lopta, piramida. Bio ih je određen broj; i vaspitač, kad završi igru, morao je sve to da vrati. Uništena ja biblioteka, čak i vitrina koju sam dobila iz Mesne zajednice, iz Resavske ulice 11, tu je bila Mesna zajednica, gde je sad neka prodavnica odeće. Poklonili su, s tim da ja njima dam drugu neku, prostu, ova je bila bidermajer. Tu je bila smeštena biblioteka. Jedna do direktorki OUR-a vračarskog, u toj instituciji, „Nadežda Purić“, je odnela to kući. Kad se inventarisalo, pa došla vrednost nula, ali ona ne može to da nosi, to nije smela da odnese. To mora, ako nema nikakvu funkciju, a ima, čim je bila biblioteka, nije je trebalo ni sklanjati. Ona je podelila knjige po nekakvim policama i tih knjiga više nema. Zvala se Ljiljana Tonković. Kad sam napustila vrtić „Terazije“, dogodilo se isto. OUR „25.maj“ u koji je vrtić ušao, jer smo izvršili objedinjavanje svih ustanova na Starome gradu, moj vrtić je otišao u „25.maj“, to je Vasina ulica. Ostala je kompletna biblioteka. Baka Sabadoša Igora koja je radila u biblioteci Gradskoj pomogla nam je da izvršimo pravo pravcijato obeležavanje svih knjiga sa brojem, sa registrom. Imali smo *Knjigu biblioteke* gde je to sve unošeno, svaka knjiga je imala svoj karton. Kad su otišli u OUR, kad su uzeli vrtić, a moram da kažem i da je to bio jedan kraj mog stvaralaštva, bila sam već pri kraju, samo još tri godine i trebalo je da idem u penziju, mene su sklonili, jer su znali da neće biti više onako kako bi trebalo da bude u ostalim vrtićima. Bila je Vasina, bio je vrtić „Terazije“, i „Kopitareva gradina“ jaslice, te tri institucije su bile jedan OUR. „Leptirić“ je imao tamo druge insitucije, Skadarlija druge. I šta se dogodilo sa Terazijama? Isto kao i drugde. Ostavila sam *Letopis* na Vračaru, jedini koji je tada bio napisan, jer mi smo u Učiteljskoj školi, pored toga što su nas pripremali za materijalno i finansijsko poslovanje, budžetsko poslovanje, mi smo znali da radimo, mi smo pripremljeni bili. Obaveza je nekada bila da sve škole imaju svoj *Letopis*. Ja, koristeći moje iskustvo i ono što sam naučila u Učiteljskoj školi, napravila sam prvi *Letopis* u Beogradu, na Vračaru. On je jednostavno nestao. Povezala sam svu predškolsku decu, časopis, i ostali materijal, i to je nestalo. Biblioteka je rasturena, to se isto dogodilo se i „Terazijama“. I kad sam pitala jednu vaspitačicu: „Šta ste uradili sa bibliotekom na Terazijama?“ Rekla je: „Uzimao je šta je ko hteo.“ A ja sam na primer, da bih upoznala decu sa Ivom Andrićem, tad je Ivo Andrić dobio Nobelovu nagradu, oni ne znaju šta je Nobelova nagrada, jer nisu zreli, ja sam kupila sva njegova dela koja su tada izašla u plavom povezu, sećam se i u starijoj grupi predškolskoj, sam stavila na sto kad su ušli u svoju sobu, i kad su videli: „Jaooo, koliko knjiga, teta upravnice!“ Ja sam im tada rekla da sam im donela knjige jednog čike, i rekla „Zove se Ivo Andrić, koji je sve to napisao. Pa i vi kad porastete, možda će biti među vama neko ko će isto tako kao Ivo Andrić hteti

da piše.” A to sam uradila zašto? Htela sam da ih vodim u muzej koji je odmah tu, pored nas, preko puta,¹² da ih odvedem i da ih upoznam i sa muzejem, kao što sam ih vodila redovno i u pozorište „Dušan Radović“, re-do-vno! Na svaku predstavu deca vrtića „Terazije“ su bila. I morali su da predaju kaput u garderobu, da uzmu broj i da ga čuvaju i da ga uzmu iz garderobe; dok su deca mojih kolegistica dolazila, stavljala su kapute na stolice, i tako su pratili predstave. A vodili smo ih u pozorište da bi formirali naviku kad porastu da nastave da se interesuju, da uče i da slušaju predstave u pozorištima. Redovno smo odlazili u biblioteku, u Domu sindikata je bila biblioteka, da li je i sad tamo, ja to ne znam. Drugo, u zahtevima za prijem, pisalo je da svaki roditelj donese jednu malu sličicu, ne sećam se više od koliko santimetara, i da donese svako jednu svesku bez linija, od najmanje 50 lista. Ta sveska je bila prvi udžbenik predškolskog deteta u vrtiću. Kako? Prvo smo ih slikali kad dođu, pa je svako imao svoju fotografiju u toj svesci. A te male fotografije pokazaću vam, gde sam ih stavljala. Napravila sam *Upisnicu*. I pored svakog deteta stavila sam fotografiju. Zašto? U lazaretu gde sam provela rat, kad su nas Englezi bombardovali na Vaskrs, spustili smo se u kotlarnicu, u ugalj. I dobro je da smo sišli. Jedno dete mi je oslepeo. Trenutni je to bio udarac. Kad sam mu pokazala mojih pet prstiju, rekao mi je: „Gospođice, ja ne vidim!“ „Pa pogledaj!“ „Ne vidim, ništa ne vidim!“ Tad sam rekla, ako se rat završi, i ja budem vaspitač, a biću, ja ću u *Upisnicu* staviti dečju fotografiju, ako zaboravim slučajno, da me podsete. U toj svesci, vaspitač je bio dužan muzički tekst, i literarni tekst da unese, tako što bi dao roditelju da to napiše. Roditelji su sve činili! Roditelj izvuče na geštetneru i onda vrati koliko treba, i to vaspitač zalepi. Kad je muzički tekst, notni tekst mora isto dole, pored literarnog, mi smo ređali, pisao je datum, i roditelji su to svakog petka nosili kući. To je kontrola budućeg učenika osnovne škole, da roditelji prate šta se događa pomoću te sveske. I profesor književnosti Pedagoške akademije je uzeo to za diplomski rad, da se uradi. To deca nose kući sa onom malom torbicom, a mala torbica je uz garderobnu torbicu je u stvari njegova buduća školska torba. Tu nosi svesku, tu nosi svoju pidžamu, tu nosi svoj peškir. Stariji su morali sami da ispeglaju i peškir i pižamicu, mali ne.“

¹² Misli se na *Spomen-muzej Ive Andrića*; otvoren je 1976, u stanu na Andrićevom vencu 8 (napomena priređivačice teksta).

4.DVA ČLANKA IZ POLITIKE

4.a.

STOP! DECA IMAJU PREDNOST!¹³

„Kad bi znali da konferišu, ili da bar kao mali samoupravljajući kažu u svojoj mesnoj zajednici šta znače za njih dečji vrtići i jaslice, šta lepo vaspitanje i uredna ishrana, mališani iz dečjih vrtića na beogradskim Terazijama, čiju fotografiju objavljujemo, verovatno bi za svog delegata izabrali ovog „milicionara“ koji ih tako uspešno i autoritativno štiti na pešačkom prelazu.

–Stop, deca imaju prednost, rekao je on našem foto-reporteru kada im se ovaj približio da ih snimi. A mi bismo dodali: prednost, ne samo kad je u pitanju prelaz preko ulice, već i kompleksna briga o njihovom vaspitanju, učenju, zdravstvenoj nezi, čuvanju u prvom redu onih čija su oba roditelja na poslu.“

4.b.

Nada Dragović

KAKO SE UČI DRUGARSTVO I JOŠ PONEŠTO (*Politika*, 1.februar 1976, str.14)¹⁴

Predškolsko vaspitanje će sigurno, u dogledno vreme, postati obavezno – kaže Milojka Radojičić, upravnik vrtića koji je prošle godine dobio Dositejevu nagradu.

„Bili smo plavi, smeđi, crni mališani. Igrali smo se zajedničkim igračkama, pevali iste pesme o domovini,majci,radu, cvetu i leptiru, slušali mnogo priča, živeli u svetu detinjstva.Imali smo mnogo zajedničkih želja, živeli smo četiri godine u jednoj grupi, na istim ulicama našeg grada, igrali se u malom parku kraj vrtića. Kupali se i sunčali u Mimicama, Selcu, na proplancima Divčibara... Kao poletarci „odleteli“ smo u

¹³ Prepis teksta urađen je prema izrezanom članku na kojem nažalost nije sačuvan datum.

¹⁴ Priređivačica novinskog priloga srdačno zahvaljuje novinarki Nadi Dragović na dobijanju dozvole za preštampavanje ovog teksta .

svoje škole i tamo stvorili nova prijateljstva“ – pisalo je 5.juna 1975. godine na pozivnici za „sastanak generacije“ bivših mališana vrtića „Terazije“.

Ugodna je, vedra, prisna atmosfera u dečjem vrtiću „Terazije“, u ulici Maršala Tita 4. Kada je otvoren, 9. maja 1955. godine, bilo je u njemu 80 mališana, a već danas ih je 160. Istina, za to vreme vrtić se malo i proširio – 1962. godine dobio je nove prostorije. ali, ove godine odbijeno je, kao „višak“ 50 mališana (zbog nedostatka prostora).¹⁵

Osećanje slobode, mogućnost za stvaralaštvo

A ovde se nedostatak prostora nadoknađuje – maštom, kestenovima, žutim bundevama, klipovima kukuruza. Teskobne prostorije, ukupno šest, pretvorene su (čarolijom) u topli i prijatni životni prostor. Sve je podređeno detetu, njegovim potrebama i mogućnostima.

– „Naši mališani nemaju uniforme, odeveni su kako žele i mogu. Pružamo im osećanje slobode, mogućnost da sami nešto stvaraju – kaže upravnik Milojka Radojičić, koja je na čelu Vrtića već dvanaest godina. – Naš poziv je najlepší na svetu. Mi smo odgovorni za “kvalitet“ budućih generacija.

Mališani su od tri do sedam godina u vrtiću od 6 do 16 časova, pa i duže. – Deca su izvanredna, veoma sposobna, imamo puno poverenje u njih – kažu vaspitačice.

Početak je bio sa skromnim sredstvima, kartonskim kutijama – a sada je tu i kino-projektor, prava dečja kuhinja, puno strunjača i tabli za crtanje, filmova, muzičkih instrumenata...

Cena za smeštaj dece jedinstvena je u gradu – 380 dinara mesečno, „što nije opterećenje i ne sme da bude“ – kažu u vrtiću.

Dnevnik „jedne zime“ na Divčibarama

„Iako opšti uslovi za rad nisu sasvim povoljni (jedan deo vrtića je u preuređenim podrumskim prostorijama u Maršala Tita 2), vaspitni rad i celokupna briga o deci su na najvišem nivou - piše u obrazloženju o dodeli Dositejeve nagrade vrtiću „Terazije“. Vrtić postiže najviše rezultate na razvijanju elementarne kulture kod dece,

¹⁵ Na sredini strane ovog članka objavljena je fotografija dece koja pevaju. Ispod fotografije bio je tekst: „Zajedno se mnogo lepše peva. Još kad je tu i klavir ...“

sticanju higijenskih navika, zdravstvenom prosvjećivanju, estetskom vaspitanju i razvijanju dečjeg stvaralaštva, stavljanju odnosa prema društvenoj svojini.“

Među cvećem, igračkama, u društvu se proslavljaju praznici, rođendani, „daju“ se oproštajne priredbe i održavaju sastanci „bivših“ generacija, dočekuju dragi gosti iz zemlje i inostranstva...

Tu je i dnevnik događaja sa „jedne zime“ na Divčibarama (da, tamo se ide svake godine): „Boravak na vazduhu bio je veoma bogat zadacima: upoznavanje sa okolinom obilaskom brda i potoka, „susret“ sa maglom, kišom, snegom, ledom i dve logorske vatre... Posmatranje mesečevih mena, šetnje po mesečini preko proplanka. Mališani su našli tragove ptica, veverica, videli dva zeca. Po snežnoj vejavici, zalazili smo duboko u šumu. Sa Džekijem podelili čokoladu i bombone na bregu pod borom, koji je služio kao „kišobran“ dok sneg veje, veje...“

-Sve je maleno, ali uredno, jedinstveno, šareno, lepo, korisno. Divna škola, umetnička, atraktivna – zapisao je u „Spomenar“ bračni par Ofenhajm iz SR Nemačke.

-Sve je korišćeno s mnogo duha, ukusa i sa osećanjem za dete. Ovde se izgrađuje budućnost blagotvorenim rukama izvanrednih vaspitača – kaže Suzana Lebert, generalni direktor u Ministarstvu za prosvetu u Parizu.

-Predškolsko vaspitanje će sigurno, u doglednoj budućnosti, postati obavezno. To je jedna od najvažnijih investicija našeg društva. Jer, i po onoj narodnoj: „Kada su temelji dobri, valja i krov“ – kaže Milojka Radojičić.

I još nešto važno – tri člana vrtića „Terazije“ dobila su Plaketu grada, jedan je nagrađen Ordenom rada sa srebrnim vencem, dvoje Medaljom rada. Četiri člana ovog kolektiva dobila su Novembarsku nagradu Starog grada.

5. PREDLOZI DA SE NAGRADA „DOSITEJ OBRADOVIĆ“ ZA 1975. DODELI DEČJEM VRTIĆU „TERAZIJE“

5.a.

Pismo roditelja dečjeg vrtića „Terazije“ Odboru za dodelu Dositejeve nagrade

Na sastanku roditelja svih grupa dečjeg vrtića „Terazije“ održanom 10. VI 1975. prihvaćen je predlog roditelja najstarije grupe da se uputi predlog Odboru za dodelu Dositejeve nagrade da nagradu „Dositej Obradović“ za 1975. dodeli dečjem vrtiću „Terazije“ i predlaže se sledeće

OBRAZLOŽENJE

Dečji vrtić „Terazije“ od svog formiranja (1955.godine) pa do danas svojim radom i rezultatima rada stekao je ugled ustanove u koju roditelji bezbrižno i s ljubavlju dovode svoju decu. Ljubav roditelja i dece prema vrtiću „Terazije“ ne prestaje ni onda kada deca krenu u školu, već se kontakti i dalje održavaju.

Rad u vrtiću odvija se po određenom programu rada koji je zajednički za sve predškolske ustanove. Uspešno ostvarivanje ovog programa je samo deo napora celog kolektiva, značajni zadatak im je da svako dete, u okviru kolektiva u kome se nalazi, dobije mogućnost da svoju ličnost razvije i dopunjuje pozitivnim uticajima i podsticajima sredine u kojoj se nalazi. Počev od adaptacije, koju mi roditelji doživljavamo kao veliku pažnju koju kolektiv ukazuje našem detetu, pa sve do priprema za školu i daljih kontakata sa školskom decom i aktivnost kolektiva koja iziskuje posebno priznanje. Da bi realizovao ovaj deo svojih aktivnosti, kolektiv gradi kontakte sa celom porodicom (roditelj, sestre, braća, bake, dede) pa se tako stvara atmosfera u kojoj vrtić „Terazije“ i za decu i za roditelje postaje dom u kojem i jedni i drugi osećaju sigurnost, uče se ljudskoj solidarnosti, druželjublju i stiču navike koje su u kolektivu neophodne i znače osnov za dalji razvoj ličnosti koja treba da bude formirana kao zdrava društvena ličnost.

U okviru realizovanja ovih ciljeva posebno mesto zauzima rad na sticanju elementarne kulture, stvaranja higijenskih navika, zdravstveno prosvetovanje, estetsko vaspitanje, negovanje odnosa prema svojoj i društvenoj svojin.

Stvaranje radnih navika je obaveza koju kolektiv, počev od svog ličnog primera, od ulaska deteta u Vrtić posebno razvija i neguje.

Shvatajući potrebu deteta za igrom i uvek vedrom atmosferom, kolektiv organizuje realizaciju svog programa na ovim osnovama. Mi roditelji osećamo da su znanje i veštine stečene u Vrtiću deca prihvatila kroz igru i sa radošću.

Pripreme svečanosti u Vrtiću (državni praznici, dečji rođendani, oproštajne priredbe, sastanci generacija) su obaveza dece i kolektiva. U toj radnoj atmosferi pripreme su često značajnije za decu, nego same svečanosti. U tome svemu učestvuje i porodica koja sa svojim detetom deli radosti njegovog kolektiva.

Zimovanja i letovanja su doživljaji za koje se deca postupno pripremaju, tako da je rastanak deteta i roditelja uvek obojen razdraganošću i bezbrižnošću roditelja čije je dete, možda po prvi put krenulo bez roditelja na put.

Posebno želimo da ukažemo na uređenje vrtića „Terazije“. Kolektiv je učinio napor da prostorije izgledaju kao prijatan dom, u kome ima i sitnica koje ne bismo očekivali u jednoj ustanovi (sitnice koje svaki dom čine prijatnim). Vrtić je uvek pun

cveća, lepih, uspehlih cvetnih aranžmana (deca često cveće donose sa svojih izleta, zimovanja, letovanja). I tako se usred grada u vrtić „Terazije“ useli svako godišnje doba koje detetu približava prirodu na najprirodniji način.

Od posebnog su značaja međuljudski odnosi u kolektivu vrtića „Terazije“. Njihova sloga, radni elan, želja za uvođenjem inovacija u radu su najpozitivniji uticaji koje deca dobijaju u Vrtiću.

Život i rad odvija se u skučenom prostoru koji je naknadno adaptiran za rad Vrtića. Međutim, posebnim naporom kolektiva ovi problemi su svedeni na minimum, i sve je učinjeno da dete ne oseti nedostatak odgovarajućeg prostora.

Dečji vrtić „Terazije“ je nosilac nekoliko društvenih priznanja, i to: OKTOBARSKE NAGRADE SO STARI GRAD za 1972. godinu i SPOMEN PLAKETE povodom 30-godišnjice oslobođenja grada Beograda.

Na osnovu izloženog smatramo da bi nagrada „DOSITEJ OBRADOVIĆ“ dečjem vrtiću „Terazije“ bila pravo društveno priznanje za napore koje ulaže i rezultate koje postiže u svom radu sa decom predškolskog uzrasta.

ZA ZBOR RODITELJA,

{}¹⁶ {} Vidović Nada, {}, Nada Milošević, Jagoda Miljanović, Milosavljević Rada, N. Anđelić, {}, Marković J[{}], S. Popović, Kozić Branimir, Živković Marija, Svetozar N[{}], {}.

¹⁶ Uglaste zagrade označavaju nečitljive potpise ili delove imena roditelja.

5.b.

Pismo dr Spasenije Vladislavljević, rukovoditeljke Instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora, upućeno Gradskom sekretarijatu za obrazovanje, nauku i kulturu

SOUR INSTITUT ZA EKSPERIMENTALNU FONETIKU

I PATOLOGIJU GOVORA

11000 Beograd, Kneza Mihaila 35,

telefoni: 628-449 i 623-845

br.185

12. VI 1975.

GRADSKI SEKRETARIJAT ZA
OBRAZOVANJE, NAUKU I KULTURU
BEOGRAD

PREDMET: Predlog za Dositejevu nagradu

Dečji vrtić „Terazije“ u Beogradu spada u izuzetno uglednu ustanovu koja se bavi vaspitanjem, socijalizacijom i pripremom dece za polazak dece u školu.

Ona je jedna od prvih predškolskih ustanova koja je u saradnji sa Institutom za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora organizovala službu za korekciju govornih poremećaja. Ta služba radi sa uspehom preko osam godina i do sada je dala vredne rezultate. Govorni poremećaji kod dece su česta pojava i velika smetnja za njihovu normalnu komunikaciju i socijalizaciju. Posledice govornih poremećaja naročito dolaze do izražaja u osnovnoj školi kada dete usled postojanja govornih problema ne može da zadovolji zahtevima nastave. Stoga je otklanjanje govornih poremećaja na predškolskom uzrastu pod posebnog značaja. osim toga otklanjanje govornih poremećaja na tom uzrastu je brže i uspešnije.

Kolektiv dečjeg vrtića „Terazije“ pokazao je veliko razumevanje za taj rad i svesrdno angažovanje oko organizovanja i uspešnog odvijanja ove službe u svojoj ustanovi.

Tokom godišnjeg kontakta sa kolektivom dečjeg vrtića „Terazije“ uverili smo se da je to u svakom pogledu uzorna dečja ustanova koja svojom pedagoškom, zdravstvenom i socijalnom delatnošću spada u najsavremenije ustanove toga tipa.

Poseban smisao za pedagoški rad ogleda se i u tome što je kolektiv pokazao razumevanje za specifične probleme, preventive i negovanje kulture govora u periodu

kada se postavljaju temelji dobrog govora, a samim tim i zdrave, svestrane, socijalističke ličnosti.

Institut za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora smatra da bi zbog navedenih kvaliteta, a posebno zbog angažovanja na planu otklanjanja govornih poremećaja i negovanja govorne kulture, dečjem vrtiću „Terazije“ trebalo dodeliti posebno priznanje i predlaže ga za DOSITEJEVU NAGRADU.

RUKOVODILAC ODELJENJA

ZA PATOLOGIJU GOVORA

dr Spasenija Vladisavljević

5.c.

Obrazloženje predloga drugih roditelja i institucija¹⁷

U Predlogu Eme Časar, majke jednog dečaka iz vrtića „Terazije“ i novinark Tanjuga, od 23.juna 1975. naglašava se da je emocionalna veza sa vaspitačima iz vrtića kod nje i njenog deteta ostala trajna. Dodaje se: „Moram da naglasim da mnogo dugujem ovoj prvoj školi i prvom kolektivu koji je sa mnogo stručnog znanja i topline primio moje dete i doprineo formiranju pozitivnih crta njegove ličnosti.“

U Predlogu kolektiva Osnovne škole „Drinke Pavlović“ ističe se duga, neprekidna i uspešna saradnja vrtića „Terazije“ i ove škole. Hvali se priprema praksa vrtića za polazak deteta u školu: „Vaspitno osoblje neprekidno kontaktira sa učiteljima, psihologom i upravom škole u cilju ostvarivanja daljeg uvida u napredovanje učenika. Radeći sa decom koja dolaze iz vrtića „Terazije“, mogli smo zaključiti da imaju razvijene kulturne, higijenske i radne navike, razvijeno logično mišljenje kao i osećaj za kolektivan život. Ovako pripremljena deca lako se uklapaju u život i rad škole.(...)Smatramo, da kolektiv vrtića „Terazije“ zaslužuje Dositejevu nagradu, svojim savесnim radom, srdačnom atmosferom koja vlada u dečjem kolektivu kao i nenametljivom ali toplom saradnjom sa školama.“

Profesori Beogradskog univerziteta, dr Veselin Kostić sa Filološkog fakulteta i dr Sreten Petković sa Filozofskog fakulteta, koji su dugo godina pratili rad vrtića „Terazije“ kao roditelji dece koja su pohađali vrtić (prof.Kostić je bio i član Saveta vrtića), u svom predlogu od 27.VIII 1975. izdvajaju vrtić „Terazije“ kao jedan od

¹⁷ U ovom delu priloga nastojala sam da sažmem pisma i prenesem najvažnije delove.(Primerba priređivačice)

najboljih beogradskih ustanova tog tipa: „Ovaj mali radni kolektiv, pre svega, izuzetno je predan svom poslu. Od upravnice, svuda prisutne i angažovane, i vaspitačica, koje sa ljubavlju obavljaju svoj posao, do veoma savesnog pomoćnog osoblja, svi se, uistinu, nalaze u službi dece koja su im poverena. Sa mnogo pedagoške spretnosti i iskustva oni decu strpljivo podučavaju, počev od najelementarnijih stvari, pa sve do složenih priprema za polazak u školu. Poznato nam je da se takav rad pozitivno odražava kasnije, jer deca iz ovog dečjeg vrtića, po polasku u školu, mnogo lakše savladaju predviđeno gradivo i pokazuju veoma dobre rezultate u učenju.“ U daljem tekstu se napominje i privrženost dece vaspitačima i pomoć vaspitača roditeljima u daljem vaspitavanju dece. „Vaspitači se redovno dogovaraju sa roditeljima povodom svakog važnog problema koji iskrsne u životu dečjeg vrtića. Sam izgled ove vaspitno-obrazovne ustanove, koja je uređena sa puno mašte i vrlo se čisto održava, posredno govori o tome da se kolektiv Dečjeg vrtića „Terazije“ sa ljubavlju bavi svojim poslom.“

Direktor Pedagoške akademije Momir Čalenić, 1.9.1975. između ostalog, napisao je i ovakve kometatre Predloga za dodelu Dositejeve nagrade vrtiću „Terazije“: „Ovaj vrtić je osnovan 1955.godine, i od samog početka služio je kao vežbaonica Škole za vaspitače, a od osnivanja Pedagoške akademije i kao njena vežbaonica. Već pri izboru vaspitačkog kadra koji će raditi u ovom vrtiću, Škola za vaspitače je predložila upravo one vaspitače za koje je smatrala da će najpotpunije moći da odgovara kao mentori vebaonice. Ovaj kadar se zaista isticao nesebičnim angažovanjem u pružanju pomoći učenicama, njihovom osposobljavanju i pozivu. Istovremeno su vaspitači vrtića radili na svom stručnom usavršavanju, posećivali razne seminare, kurseve, uključivali se u studijska putovanja, a od osnivanja Akademije i kao njihni zapaženi studenti. Do sada su 2 člana ovog kolektiva (upravnik Milojka Radojičić i vaspitač Milanka Kilibarda) diplomirale sa najvišom ocenom. Iako u skućenim prostorijama, kolektiv vrtića je velikim zalaganjem, između ostalog i nabavkom didaktičkih i drugih sredstava stvorio izuzetne uslove i udoban ambijent za život i rad dece, saradnja sa roditeljima i rad na njihovom pedagoškom obrazovanju mogu biti primer ostalim vrtićima. Vrtić je stalno bio u toku novih zbivanja u teoriji i praksi predškolskog vaspitanja, saradivao sa institucijama koje se bave njegovim unapređenjem i sam bio nosilac inovacija u ovoj oblasti. Čitavim svojim radom Vrtić spada među najbolje vaspitno-obrazovne ustanove.“

Predlog su takođe napisali i Predsednik saveta Mesne zajednice „Terazije“ Đuro Davidović, predsednik Društva za vaspitanje i brige o deci Milica Grujić, predsednik Odbora Društva za brigu i staranje i deci Nadežda Jaćimović, Nikoleta Bulatović majka deteta i prevodilac-službenica Savezne direkcije SSNO. Na kraju dokumentacije naveden je i tekst predlagača za nagradu, Gordane i Save Radović, koji su 20.9.1975. naročito istakli predan rad, „nadzor neumorne i zaljubljene u svoj humani

poziv, upravnice vrtića. (...) „Svaki minut provedenog vremena u ovom Obdaništu, pruža deci nova saznanja i novu zabavu, stvara im radne navike i razvija ljubav prema radu i učenju...“ O vrtiću kao „drugom domu naše dece“ i „školi lepog vaspitanja“ 25.9. 1975. pisali su Cveta i Slobodan Anđelković, Stana i Vitomir Bogdanović, Nada i Branko Zotović, ali i roditeljka Dušanka Munišić.

Pedijatri dr Nadežda Desimirović i dr Radenko Damjanović, koji su bili lekari, a kao roditelji jedinčadi i lični saradnici vrtića „Terazije“ u svom predlogu od 24.10. 1975. su opisali ovu ustanovu kao primernu u organizaciji zdravstvene zaštite dece i u radu na zdravstvenom prosvetivanju porodice. Dodali su: „Svojim radom radnici ovog Vrtića primerom, ljubavlju i znanjem ulivaju i razvijaju ljubav prema radu, odgovornost, dobronamernost i doslednost.“ Pohvaljena je kao veoma značajna obast rada vrtića i boravak dece bez porodice na zimovanju i letovanju, koje se odvijalo zajedno sa potpisanim lekarima. Ovi pedijatri su naveli da su jedino u kolektiv ovog vrtića imali poverenje „da će [deca] biti pravilno vaspitavana i stručno usmeravana na svakom mestu gde se dete s njima nalazi, bilo da je u vrtiću, na ulici, u parku, u pozorištu, u autobusu, na letovanju, na zimovanju. Podvlačimo i ulogu ove ustanove na pravilnom negovanju međusobnih odnosa među decom, u porodici, pa se deca koja su već duboko zašla na svom putu u školi, rado vraćaju u svoj vrtić da posete znane i drage kutke, a tamo su uvek dočekani toplinom i ljubavlju čitavog kolektiva. U ovoj ustanovi sve je počinjalo, bilo isključivo podređeno i završavalo se jednim ciljem: DETETOM.“

**6. ODLUKA ŽIRIJA O DODELI NAGRADE „DOSITEJ OBRADOVIĆ“
DEČJEM VRTIĆU „TERAZIJE“¹⁸**

ODLUKA ŽIRIJA

Na osnovu člana 4. Odluke o ustanovljavanju nagrade grada Beograda „Dositej Obradović“, Žiri je, u sastavu Filipović dr Dragomir, Bakovljević Milan, Blažić Radovan, Žegarac Mile, Ilić Radosav, Jovanović Ljiljana, Knežević Milića, Krneta dr Ljubomir, Nastić Zlatica, Mašanović mr Dimitrije, Medenica Milinko, Pecelj Zdravko, Popović dr Miroslav, Popović Rista, Prodanović dr Ljubica, Radovanović Aleksandar, Radović Lepa, Stefanović dr Dobrila, Franković dr Dragutin, Cvijović ing Miloš i Šestović

ODLUČIO

Da se nagrada grada Beograda „Dositej Obradović“ u 1975. godini dodeli:

ZA POJEDINAČNE REZULTATE U VASPITNO-OBRAZOVNOJ PRAKSI

1. Dečjem vrtiću „Terazije“- u neto iznosu od 15.000 dinara.

Objašnjenje

Dečji vrtić „Terazije“ stekao je velik ugled među roditeljima, u društvenoj sredini, osnovnim školama koje preuzimaju decu iz ovog vrtića, školama čiji studenti obavljaju vežbe u ovoj ustanovi i mnogim drugim intitucijama. Iako opšti uslovi za rad Vrtića nisu sasvim povoljni, vaspitni rad i celokupna briga o deci su na najvišem nivou. Vrtić postiže izvanredne rezultate na razvijanju elementarne kulture kod dece, sticanju higijenskih navika, zdravstvenom prosvetivanju, estetskom

¹⁸ U ovom delu priloga, uključena su samo objašnjenja i predlozi koji su bili u vezi sa nominacijom vrtića „Terazije“ i tadašnjom upravnicom te institucije, Miložkom Radojičić. Na spisku dobitnika nagrade u ovoj kategoriji bili su i Osnovna škola „Lazar Savatić“ u Zemunu, Borivoje Aksentijević upravnik Pedagoškog muzeja, Jela Bojanić direktor Osnovne škole „Drinka Pavlović“, Stevka Gojnić nastavnik Osnovne škole „Radojka Lakić“ i Dara Djupovac nastavnik Osnovne škole „Pero Popović-Aga“. U kategoriji ostvarenih rezultata instruktivnog prosvetno-pedagoškog rada nagrađena je Desanka Vučenov, savetnik za medicinske škole SR Srbije, a u kategoriji publicističke delatnosti sa vaspitno-obrazovnom tematikom nagrađena je Zora Medenica učiteljica Osnovne škole „Petar Petrović Njegoš“. Navedeno je da prva dva dobitnika nagrade primaju iznos od 15.000 dinara, a svi ostali po 10.000 dinara.

vaspitanju i razvijanju dečjeg stvaralaštva, negovanju odnosa prema društvenoj svojini. Veoma su zapaženi rezultati Vrtića u negovanju govorne kulture kod dece.

Ustanova ostvaruje primerenu saradnju sa roditeljima i to sa celom porodicom iz koje dete dolazi, što se pokazuje veoma korisnim za adaptaciju i dalji boravak deteta u obdaništu.

Beograd, 15.10.1975.

ŽIRI ZA NAGRADU GRADA BEOGRADA „DOSITEJ OBRADOVIĆ“

*

Literatura

Arhivska građa o Milojki Radojičić (Privatna zbirka)

Upisnica vrtića *Terazije*

Letopis vrtića *Terazije*

Milojka Radojičić, „Radojičići u Staparima od druge polovine XVIII veka doseljeni iz Rovaca kod Nikšića i Gostinici“

prof.dr Ivan Ivić, „Milojka – Neponovljiva“

Andrija Merenik, „Kazivanje o Milojki Radojičić“

Dokument Milene Lovrić (profesorke Škole za vaspitače u Beogradu)

Nada Parezanović (pedagoškinja Predškolske ustanove "Vračar", Beograd), „Vaspitač u svakoj prilici“

Zapisana sećanja nekadašnje dece iz obdaništa „Nada Purić“ (period 1952-1956) i iz vrtića *Terazije* (period 1973-1976) o Milojki Radojičić i njenom radu:

Radomir Radošević, „Naša čuvena teta Milojka“

Milena Milošević (profesorke umetnosti „Univerziteta Meksika“ u Verakruzu, Meksiko), „Sećanja na Milojku Radojičić“

Gavro Milošević

Sećanja i komentari Milojke Radojičić

Materijal o predlozima upućenim Odboru za dodelu Dositejeve nagrade 1975. godine:

Pismo roditelja dečjeg vrtića „Terazije“ Odboru za dodelu Dositejeve nagrade 1975.

Pismo dr Spasenije Vladislavljević, rukovoditeljke *Instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora*, upućeno *Gradskom sekretarijatu za obrazovanje, nauku i kulturu*

Obrazloženje predloga drugih roditelja i institucija:

-predlog Eme Časar, majkeka jednog dečaka iz vrtića „Terazije“ i novinarka Tanjuga

-predlogu kolektiva Osnovne škole „Drinka Pavlović“

-predlozi profesora Beogradskog univerziteta, dr Veselina Kostića sa Filološkog fakulteta i dr Sretena Petkovića sa Filozofskog fakulteta

- predlog direktora Pedagoške akademije, Momira Čalenića

-predlozi predsednika saveta Mesne zajednice „Terazije“ Đure Davidovića, predsednice Društva za vaspitanje i brige o deci Milice Grujić, predsednice Odbora Društva za brigu i staranje o deci Nadežde Jaćimović, i Nikolette Bulatović, majke deteta i prevoditeljke-službenice Savezne direkcije SSNO; Gordane i Save Radovića

-predlozi pedijataru dr Nadežde Desimirović i dr Radenka Damjanovića

Odluka žirija o dodeli nagrade „Dositej Obradović“ dečjem vrtiću „Terazije“ (15.10.1975.godine)

Novinski članci

„Stop! deca imaju prednost!”, *Politika*.

Dragović N. (1976). „Kako se uči drugarstvo i još ponešto“, *Politika*, 1.februar 1976, str.14.

Književna dela

Glišićeva, Đ. S. (1933). *Moje uspomene*. Beograd: SKZ.

Skłodowska-Curie, M. (2017). *Autobiographical Notes & Pierre Curie*. Warsaw: Polish Chemical Society: Maria Skłodowska-Curie Museum.

Magazinović, M. (2000). *Moj život*, priredila Jelena Šantić. Beograd: Clio.

Naučne monografije

Sklevicky, L. (2020). *Žene i moć: Povijesna geneza jednog interesa*, uredile Andrea Feldman i Marijana Kardum. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada: Institut za etnologiju i folkloristiku.

Stupar, D. (2017). *Arhitektonički komfor u predškolskim ustanovama* (Neobjavljena doktorska disertacija). Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Tomić, S. (2019). *Maga Magazinović: Sećanja, činjenice, interpretacije*. Beograd: Univerzitet Alfa BK, Fakultet za strane jezike.

Naučni članci

Mosusova, N. (2001). Konci vremena – Ani Radošević. *Orchestra plus*, posebno izdanje, Beograd.

Radojičić, M. (2015). Predškolsko vaspitanje u dokumentima SFRJ, priredila Svetlana Tomić. *Reči*, 1: 231-279.

Stupar, D. (2016). Prenošenje kulturnih kodova u/kroz prostor predškolskih ustanova. U: Biljana Antunović (ur.), *XII međunarodna naučno-stručna konferencija savremena teorija i praksa u graditeljstvu/12th International Scientific and Professional Conference on Contemporary Theory and Practice in Construction, Zbornik Radova/Book of Proceedings, Banja Luka, 7-8. decembar 2016* (173-180). Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci, Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet.

Tomić, S. (2019). Self-Narration of Serbian Female Teachers: From Isolated Village Women to the Metropolises' Intellectuals. *Serbian Studies*, vol. 30, no.1-2: 135-162.

Tomić, S. (2020). Rediscovering Serbian Women's Memoirs: Gendered Comparison in a Historical Context. In: Special Issue English Edition: Convention and Revolution, ed. by Monika Rudaś-Grodzka, Katarzyna Nadana-Sokołowska, Anna Nasiłowska, Karolina Krasuska, and Emilia Kolinko. *Teksty Drugie 1*: 124-139.

Zdravković, Ž. (1996). Sećanje na Magu Magazinović. *Teatron*, br. 94, proleće, 124-125.

Datum prijema: 20.08. 2020.

Datum ispravki: 11.10.2020.

Datum odobrenja: 15.10. 2020.